

הַרְמַב"ם וְנוֹשְׂאֵי כְלָיו הַלְכוֹת תְּפִלָּה פ"ד ה"ג אֲבָל שְׁחֲרִית רוּחָן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו וְאַח"כּ
יִתְפַּלֵּל כְּתַב הַרְאֵב"ד וְלֹא יִדְעֵתִי רַגְלָיו לָמָּה עַכ"ל כְּתַב מְגִדֵּל עַז וְאַנִּי תִלְמִידוֹ בְּשִׁמְעָתָא
בְּתַרְיִיתָא דפ' בְּמָה טוֹמְנִין רוּחָן אָדָם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בְּכָל יוֹם בְּשָׁבִיל קוֹנְהוּ שְׁנֵא' פֶּל
פֶּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ עַכ"ל וְכַתְּבָא פְּסָף מְשֻׁנָּה וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי מְגִדֵּל עַז דְּאִשְׁטְמִטִּיה לְמָרָן
הַרְאֵב"ד הָא דְשִׁבְתָּ וְנִרְאָה דְהוּא מְפָרֵשׁ כִּפְרֵש"י דְלִינְפוֹת עֲצָמוֹ שְׁנֵא' פִּי בְּצֵלָם אֱלֹהִים וְכוּ'
וְלֹא לְעֵנְנֵן תְּפִלָּה עַכ"ל, וַיֵּשׁ לְתַמְנֵה דְבִתּוֹסְפָתָא דְבִרְכוֹת בְּתַחֲזִילַת פ"ד וְז"ל לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ
אָדָם בְּפָנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו אֲלֵא לְכַבּוֹד קוֹנֵנוֹ שְׁנֵא' פֶּל פֶּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ עַכ"ל וְהַשְׁמוּשׁ בְּנִדְאֵי
הוּא לְתַפְלָה וּמ"מ מְגַמְרָא מוֹכַח דְלֹא לְעֵנְנֵן תְּפִלָּה אֵינְרִי דְהֵתָם שְׁנֵי בְּרִייתוֹת פְּלִיגֵי וְאִם
נֹקֵם הָא דְרוּחָן בְּתַפְלָה לֹא פְּלִיגֵי וּמְדַקְדָּמֵר הַש"ס וְאִינְהוּ סְבִרוּהָ פִּי הָא דְתַנְיָא.

וְכוּ' מְשַׁמַּע דְלֹא ס"ל כְּאוֹתָהּ בְּרִייתָא וְהַנִּרְאָה לִי בְּזָה הוּא דְהַרְמַב"ם וְז"ל שְׁכַתְּבָא רַגְלָיו
מִשׁוּם הָא דְאָמְרוּ בְּבִרְכוֹת דָּף ט"ו ע"א הַרוּצָה שְׂיִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְכוּ' יִפְנֶה וַיִּטּוֹל
יָדָיו וְכוּ' וְכִינּוֹן שְׁנִפְנֶה מְוַכְרַח שְׁהִטִּיל מִים וְאָמְרוּ בְּיוֹמָא דָּף ל"ט ע"ב זֶה הַכָּלל הִיא
בְּמַקְדָּשׁ כָּל הַמוֹשֵׁף אֶת רַגְלָיו טְעוֹן טְבִילָה וְכָל הַמְטִיל מִים טְעוֹן קְדוּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו
בְּשִׁלְמָא רַגְלָיו מִשׁוּם נְצוּצוֹת אֲלֵא יָדָיו מ"ט א"ר אֲבָא זֹאת חֲנוּמְרַת מְצַנְהָ לְפִשְׁפֵּשׁ מְסִיעַ
לִיהָ לר' אֲמִי דְאָמַר אֲסוּר לוֹ לְאָדָם שְׂיִצְאָ בְּנְצוּצוֹת שְׁעַל גְּבִי רַגְלָיו מִפְּנֵי כְּנִרְאָה פְּכַרְתָּ
שְׁפָכָה וּמוֹצָא לְעַז עַל בְּנֵי עַכ"ל וְא"כ שְׁפִיר קָאֵמֵר הַרְמַב"ם וְז"ל רַגְלָיו דְפָנָיו וְיָדָיו
מְוַנְכְּרִים בְּבִרְכוֹת פִּי מְשִׁי יָדָהּ לִימָא וְכוּ' פִּי מְשִׁי אֲפִיָּה לִימָא וְכוּ' וְרַגְלָיו מְוַנְכְּרִים בְּיוֹמָא
מִשׁוּם נְצוּצוֹת וְשׁו"ר שְׁכֵן כְּתַב בַּה"ג וְז"ל בְּבִרְכוֹת פ"ג וְז"ל וּמְבַעֵי לִיהָ לְכַר יִשְׂרָאֵל
לְנִקְוֵי נְפִשָׁהּ וְלְדְכוּי נְפִשָׁהּ וְהַדָּר צְלוּי שְׁנֵא' אֲרַחֵן בְּנִקְיוֹן וְכוּ' זֶה הַכָּלל הִיא בְּמַקְדָּשׁ כָּל
הַמוֹשֵׁף וְכוּ' בְּשִׁלְמָא רַגְלָיו מִשׁוּם נְצוּצוֹת וְכוּ' מְסִיעַ לִיהָ לר' אֲמִי דְאָמַר אֲסוּר לוֹ לְאָדָם
שְׂיִצְאָ בְּנְצוּצוֹת שְׁעַל גְּבִי רַגְלָיו וְכוּ' ע"ש הַרִי לָהּ בְּהִדְיָא כַּמ"ש וְעוֹד אֲפִשְׁר לְזַמַּר כַּמ"ש
בְּבִרְכוֹת ר"י בֶּן לֹוי אָמַר תְּפִלוֹת כְּנִגְדַת תְּמִידִין תִּקְנוּם וְכֵן כְּתַב הַרְמַב"ם בַּפ"א מֵהַל' תְּפִלָּה
הַל' ה' וְכֵהֵן בְּעִבּוּדְתוֹ צְרִיף לְקַדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו ה"נ אָדָם הַמְתַּפְּלֵל וְזוֹקֵא שְׁחֲרִית מִשׁוּם
מ"ש בְּזַבְחִים דָּף י"ט ע"ב ת"ר קְדָשׁ יָדָיו בְּיוֹם אֵינוֹ צְרִיף לְקַדְּשׁ בְּלִילָה בְּלִילָה צְרִיף
לְקַדְּשׁ בְּיוֹם וְכוּ' מִשׁוּם דְלִינְהָ מוֹעֲלַת בְּקְדוּשָׁתוֹ וְכוּ' וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם בַּה"ל בִּיאַת מְקַדְּשׁ
הַל' ג' וְהָא דְצְרִיף לְרַחוּן יָדָיו בְּמִנְחָה וְעַרְבִית מִשׁוּם הַסִּיחַ דְעַת וְכַמ"ש רַש"י שְׁם וְז"ל
אֵינוֹ צְרִיף לְקַדְּשׁ בְּלִילָה אִם לֹא יִצְאָ וְלֹא הַסִּיחַ דְעַתוֹ וְא"כ ה"נ לְתַפְלָה וְלֹא הַטְּרִיחָהּ
לְטַבּוֹל בְּשְׁחֲרִית מִשׁוּם דְנִפְנֶה וְגַם לֹא הַטְּרִיחָהּ לְרַחוּן רַגְלָיו בְּמִנְחָה וְעַרְבִית הִיא
דְהַסִּיחַ דְעַתוֹ וְפִי' זֶה הָאֲחֲרוֹן הוּא בְּעֲצָמוֹ פִּי' ה"א אֲלֵא שְׁנִתּוֹסַף בְּיָאוּרוֹ וְדו"ק: הַלְכוֹת
שׁוֹפָר פ"א הַל' ב' וְלָמָּה תּוֹקְעִין בְּחִצּוֹצְרוֹת מִשׁוּם שְׁנֵא' בְּחִצּוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר וְק' לָמָּה
הִבִּיא מְכַתוּבִים וְלֹא הִבִּיא מִתּוֹרָה דְכַתִּיב וּבְיוֹם שְׁמַחְתְּכֶם וְכוּ' וּתְקַעְתֶּם בְּחִצּוֹצְרוֹת
וְכַמ"ש בְּסוּפָה דָּף נ"ב ע"א דְאֵינְרִי בַר"ה וַיֵּשׁ מִי שְׁתִּי מִשׁוּם דְבָעוּ לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל
שְׁנֵיָהּ וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּה"ל תְּעַנִּית פ"א וְאִין תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר וְחִצּוֹצְרוֹת בְּאֲחַד אֲבָל ק'
לָמָּה לֹא כְּתַב הַרְמַב"ם שְׁם בַּה"ל תְּעַנִּית כְּמוֹ הֵכָא וְעֵינִין: שְׁם הַל' ו' וְה' נָתַן וְכוּ' כְּתַב כ"מ
כְּגוֹן שְׁכִיר וְכוּ' וְהוּא פִי' הָרָא"ש ע"ש: כְּסָף מְשֻׁנָּה הַל' ד' וְחִכְמִים עָשׂוּ חֲזוּק לְדַבְּרֵיהֶם
כְּשֵׁל תּוֹרָה דְכִינּוֹן דְלֹא דְחִי מְלָאכָה דְאוֹרְיִיתָא אֲפִי שְׁבוֹת דְדַבְּרֵיהֶם לֹא דְחִי וַיֵּשׁ לְהַק' מֵהָא
דְאָמְרוּ בְּמִצִּיעָא דָּף צ' ע"א בְּשִׁלְמָא תְּרוּמָה אֲתְרוּמָה לֹא קְשִׁיָּא כְּאִן בְּתְרוּמָה כְּאִן בְּגִידוּלֵי
תְּרוּמָה וּפְרִש"י גְּדוּלֵי תְּרוּמָה דְרַבְּנָן וּלְפִי מ"ש דְעָשׂוּ חֲזוּק כְּשֵׁל תּוֹרָה וְלֹא אֲתִי עָשָׂה

דאָרײַטא נדחי אף שבוּת דרַבָּנ א"כ ה"נ בגדולי תְּרוּמָה אינו עובר על דָּלָא תַחֲסוּם
מִשׁוּם דְּעָשׂוּ חֲזוּק לְדַבְרֵיהֶם וְכֵן מ"ש ה"ש"ס שֵׁם פֶּאן בְּמַעֲשֵׁר וְדָאֵי פֶּאן בְּמַעֲשֵׁר דְּמָאֵי
שְׁהוּא מְדַרְבָּנָן נָמִי ק' וְאֶפְשָׁר לומר דָּלָא עָשׂוּ חֲזוּק אֶלָּא לַגְּבִי עָשָׂה שְׁהוּא קל וְלֹא לַגְּבִי
ל"ת שְׁהוּא חֲמוּר וּאִפְע"ג דְּאִתִּי עָשָׂה נְדָחִי ל"ת כְּבָר תִּי' קו' זו הַלִּיכוֹת עוֹלָם ע"ש בְּשַׁעַר
וְתַדַּע דְּהָא בְּדִמָּאֵי מוֹסָף חוֹמָשׁ מִשׁוּם דְּתַחֲכָמִים עָשׂוּ חֲזוּק וְכו' וְעַיִן תוּס' פְּתוּבוֹת דָּף נ"ו
ע"ב ד"ס הָא בְּדַרְבָּנָן וְכו' אֲבָל ק' לְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ן דִּס"ל דְּעָשָׂה חֲמוּר מְדָאִתִּי עָשָׂה נְדָחִי
ל"ת כִּמ"ש ה"ר' יָד מְלֶאכִי כָלָל ע' ד"ה עָשָׂה וְצָרִיף לְחַלֵּק כִּמ"ש בְּכַתְּוּבוֹת שֵׁם מְלֶתָא
דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא גָזְרוּ בְּהַ רַבָּנָן וְכֵן אֶפְשָׁר גַּם גְּבִי גְדוּלֵי תְּרוּמָה לֹא שְׁכִיחַ וְגַם בְּדִמָּאֵי אָמַר
רַבָּא שֵׁם שְׁהַקְּלוּ בּוּ אֶלָּא לר' מֵאִיר שֵׁם דְּאִית לִיהַ דְּבַדְּמָאֵי מוֹסִיף חוֹמָשׁ צ"ע: הַלְכוֹת
תְּשׁוּבָה פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד תְּשׁוּבָה וְיִסּוּרִין תּוֹלִין וְיוֹה"כ מְכַפֵּר עכ"ל ויל"ד דפ' שאח"ז
פְּתַב וַיֵּשׁ עֲבִירוֹת שְׁנֵדוֹן עֲלֵיהֶם בַּעוּה"ז וְנִכְפָּרְעִין מְמַנּוּ בַּעוּה"ב וְכו' וְכָל זֶה שְׁלֹא עָשָׂה
תְּשׁוּבָה אֲבָל עָשׂוּ תְּשׁוּבָה כְּתָרִים בְּפִנֵּי הַפְּנִינְעוֹת וַי"ל דְּדוֹקָא פְּנִינְעוֹת שְׁל הַדִּין אֲבָל
הַיִּסּוּרִין שְׁמִמְרָקִין הָעוֹן מְוַכְרֵתִים לְבּוֹא עָלָיו וְדו"ק: שֵׁם עַל חֲלוּל ה' תְּשׁוּבָה וְיִסּוּרִין
וְכו' וּמִיתָה וְכו' וְק' וְהָא אָמְרוּ אֵין מִיתָה בְּלֹא חֲטָא מְשַׁמַּע דְּמִיתָה קִלְהַ וַי"ל פִּינּוּן שְׁעֵבְרָה
עָלָיו כֹּל נַעֲשָׂה הָעוֹן חֲטָא וַיֵּשׁ מְתַרְצִים דִּמ"ש הֶרְמֵב"ם הֵינּוּ מִיתָה שְׁלֹא בְּזִמְנּוּ: הַלְכוֹת
יוֹה"כ פ"ג ה"ל' ב' מְדִיחָה אֲשֶׁה יָדָה אַחַת בְּמִים ע"כ וְכַתְּב ה"ר' לַח"מ דָּאֵם אִית לִיהַ
בַּפְּרָש"י מִשׁוּם רוּחַ רָעָה לָמָּה לֹא הִזְכִּיר בַּה"ל תְּפִלָּה עֲרוּי ג"פ ע"ש וַי"ל דְּאֵין פֶּאן קו'
דְּכֵן פֶּסֶק בַּעַל ה"ג בְּרֵאשׁוֹ אֲשֶׁה מְדִיחָה וְכו' וְלֹא מְצִינוּ שְׁפֶסֶק הָא דר' נָתָן דְּאָמַר בַּת
חֲזוּרִין הִיא וּמִקְפְּדַת בְּעֲרוּי ג"פ וְנִרְאָה לִיהַטְעַם מִשׁוּם דְּאָמַר ר' מְנַשֶּׁה בְּש"ס אֲשֶׁה מְדִיחָה
יָדָה אַחַת בְּמִים וְלֹא קָאָמַר ג"פ מְשַׁמַּע דְּלִית לִי הָא דָּר נָתָן וְגַם ה"ש"ס בְּחֻלְוִין דָּף ק"ז
ע"ב מְק' מְהָא דר"מ מְשַׁמַּע דְּהִכִּי הִלְכְּתָא וְכִמ"ש הַתּוֹס' בְּמִקּוּם אַחַר וּמ"מ הַטְעַם דְּמְדִיחָה
וְכו' מִשׁוּם רוּחַ רָעָה וְכַפְּרָש"י אֲבָל אֵין צָרִיף ג"פ וְכ"כ בַּה"ג וַי"ל פִּירוּשׁ שְׁיִבְתָּא רוּחָא
הִיא דְּשָׂרְיָא עַל יָדָא דְּאֵינְשֵׁי בְּלִילָה עכ"ל: הַלְכוֹת מְעִילָה פ"א ה"ל' ג' פְּתַב ה"ר' מִש"ל
מנ"ל לְהַלְקוֹת עַל הַהֲנָאָה דְּכַתִּיב לֹא תֹאכַל וְנָדָה דְּבָרֵי ה"ר' לַח"מ שְׁכַתְּב דְּאֶכִּילָה בְּעֲצָמָה
הִיא הַנָּאָה ע"ש, וְהָאֵמַת אַתּוּ וְכִמ"ש בְּש"ס חֻלְוִין דְּקִט"ו ע"ב אֵין לִי אֶלָּא בְּאֶכִּילָה בְּהֲנָאָה
מַצִּין.

וְאֶפִּילוּ רַבֵּי אַבְהוּ שְׁאָמַר בְּדָף קי"ד כֹּל כֹּל מְקוּם שְׁנֵא' לֹא תֹאכַל וְכו' אֶחָד אֵיִסּוּר אֶכִּילָה
וְא' אֵיִסּוּר הַנָּאָה בְּמִשְׁמַע עַד שְׁיִפְרוֹט לָהּ וְכו' בְּנִבְלָה וְכו' אֵינוּ מְפִיק הַנָּאָה מִן הָאֶכִּילָה
אֶלָּא מִשׁוּם דְּלֹא פָּרַט בְּנִבְלָה וּבְנִדָּאֵי פִּינּוּן שְׁאֶכַל הוּא נִהְנָה אֲבָל שְׁיִהְנָה מְמַנָּה בְּתַתּוּ
לְאַחֲרִים הִיא הַנָּאָה אַחֲרֵת, וְכֵן הוּא בְּמִשְׁנָה דְּכִלְאִים כִּלְאֵי זְרַעִים מְוַתְרִים בְּאֶכִּילָה וְכ"ש
בְּהֲנָאָה: שֵׁם פְּתַב שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בַּה"ל יִסּוּדֵי הַתּוֹרָה בַּפ"ה ה"ל' ח' דְּמְהַרְש"א פְּתַב אֲזַהְרָה
לְמַעֲיִלָה לְהֶרְמֵב"ם גְּפִיק לִיהַ מְלֹא תֹאכַל וְהַתּוֹס' גְּפִיק לְהוּ מַג"ש חֲטָא חֲטָא ע"ש, וְלִפִּי
מ"ש הֶרְאָב"ד וּפְשׁוּטָה חֲטָא וְכו' וְכו' כ"מ ז"ל דְּרַבִּינוּ הִבִּיא מָאֵי דְּאָמְרוּ בַּגְמ' ע"ש.

מְשַׁמַּע דְּשְׁנֵיֶהֱם אֵמַת אֶלָּא דְּהֶרְאָב"ד הַשִּׁיג לָמָּה לֹא הִבִּיא הַפְּשׁוּט שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה ג"ש
חֲטָא וְכו' וְלֹא תֹאכַל הוּא מְפִי הַשְּׁמוּעָה: הַלְכוֹת תַּעֲנִית פ"ה וְהוּבְקַעָה יְרוּשָׁלַיִם בְּבֵית שְׁנֵי
וְכו'. פְּתַב הֶרַב לָחֵם מְשֻׁנָּה אֶף ע"ג דְּצוּם הַד' בַּט' בּוּ וְכו' מ"מ חֲרַבֵּן בֵּית שְׁנֵי חֲמִיר לָן
עכ"ל וְאֵלוּ הַדְּבָרִים נִר' שְׁכַתְּב פֶּן מְדַעַת עֲצָמוּ וְזֶה דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן וְש"ע, מ"מ ק' דִּילְמָא
טַעְמָא הוּא מִשׁוּם דִּי"ז בְּתַמּוּז אֵיִרְעוּ בּוּ ה' דְּבָרִים כִּמ"ש בְּמִשְׁנָה בְּסוּף תַּעֲנִית וּבְשְׁנֵיֶהֱם

לא גזרו תענית משום טרחא דציבורא כמ"ש הרמב"ן ודו"ק: הלכות עדות פ"ב הל' ה' כתב הרב פס"ק משנה דהרמב"ם פסק כר"מ משום דסתם משנה פנותיה עכ"ל.

האמת בסנהדרין פסק כר"מ אבל בפסחים פתוב שם דברי ר"מ, ואם סנהדרין אחר פסחים בסידור היו דבריו נכונים. ואפשר דהרמב"ם פסק כר"מ משום דדיני נפשות פתיב והצילו ודו"ק: הלכות גירושין פ"ב הל' ט"ז מי שנשתתק וכו' הרב פס"ק משנה תמה על רבינו ולא ידעתי למה לא ניקח ליה במה שכתב הרב המגיד והגהות מימוניות ע"ש: במגן המצות קי"ב פתב וז"ל הוא שצנה לפרות ולרבות וכו' והוא אומר ית' ואתם פרו ורבו וכו' ואין האשה חייבת במצנה זו ובפני' אמרו האיש מצונה על פריה ורביה אבל לא האשה עכ"ל והוא כמ"ש בסנהדרין דף נ"ט ע"ב ונהרי פרו' שצנאמרה לבני נח שנא' ואתם פרו ורבו וכו' ומ"ש ובפירוש אמרו וכו' הוא במשנה דיבמות דס"ה ע"ב האיש מצונה וכו' רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו.

ושם בגמ' פתוב מנה"מ רבי אלעא וכו' וכבשה פתיב' רב יוסף אמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא אמר פרו ורבו עכ"ל, ולפי"ז ק' פיון דבמשנה אמרו דמצות פריה ורביה מקרא דאדם הא' פיצד הש"ס הביא מבני נח וגם הרמב"ם נקט פדברי הש"ס, ושוב ראיתי למהרש"ל ז"ל משם הרא"ם שהק' פן ותי' שניהם מה שפירצו וכולם דחוקים למעיניו בדבריהם: דמה שפירצו הרא"ם בנדאי הוא דחוק גדול' ומה שתי' מהרש"א דת"ק ור"י ב"ב סמכו עצמם על האי קרא דבני נח ואתם פרו ורבו א"כ למס לא הביאו עיקר הדרשה מואתם פרו, ומ"ש מהרש"א דמשמע שפיר על שניהם מקרא דאדם א"כ מאי מק' על התוס' בסוף דבריו.

ומ"ש עוד לברכה יתירה א"כ פיון דסוף הפסוק לברכה גם מחילתו ומנ"ל שיהא למצנה, ומ"ש עוד וכבשה לריב"ב לאו דוקא השתא נעלם ממנו ז"ל דברי מד"ר פרשת בראשית וז"ל ויברך אותם אלהים וכו' ר"י בן זמרא אומר וכבשה פתיב האיש מצונה על פרו' אבל לא האשה, ריב"ב אומר אחד האיש ואחד האשה על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר וכו' פרו וכבשה פתיב האיש כובש את אשתו שלא תצא וכו' ושור' למהרש"א ביבמות שם באגדתיה שהביא מד"ר ואמר דתלמודא דידן הפך ואחר המחילה מאיזה טעם אדרבא דומה בדומה לפי' ר' אלעא דלת"ק וכבשה הוא פבוש הארץ ולריד"ב הוא האיש כובש את האשה, באופן לא הבנתי דבריו: אבל הנראה בזה דלטעם ר' אלעא שאמר משום דכתיב וכבשה ס"ל דלת"ק ולריב"ב עיקר מצנת פריה ורביה הוא מקרא דאדם ויש בו ברכה וגם ציווי על פרו' שהרי ת"ק טעמיה וכבשה וכו' וריב"ב מפרו ורבו על שניהם וכבשה האיש כובש את אשתו דלא לחנם נכתב חסר ולא כמ"ש מהרש"א לאו דוקא דח"ו לחנם נכתב לר"י ב"ב וכמ"ש במד"ר ואתם פרו ורבו דכתיב בבני נח וכמ"ש הש"ס בסנהדרין דנ"ז ע"א למ"ד דיליף שבע מצות בבני נח מויצו ה' על האדם וגם פרו' הפל יליף מאדם וכן פתב רש"י בד"ה לברכה לא לפרות ולרבות צום אלא ברכה בפ"ו עכ"ל, ואע"ג דכבר אמר ויברך אלהים את נח וכו' היינו משום שהוסיף להם בברכה זו שרצו בארץ וכו' היינו פשרצים שמולידים הרבה, ועוד פדי להקיש אליו שפיכות דמים כמ"ש רש"י בחומש וכמ"ש בש"ס ביבמות דף ס"ג ע"ב ר"א

אומר כל מי שאינו עוסק בפ"ו פאילו שופך דמים שנא' שופך דם וכו' וסמיה ליה נאמם פרו ורבו ולפי"ז צריף לומר מאי דס"ל להגי תנאים שמתני' דמצות פריה ורביה הוא מקרא דאדם אעפ"י שכתוב ויברך וכו' משמע שהוא לברכה הטעם הוא משום דכתיב בפ' ויאמר אלהים בפ' למדו ויברך אותם אלהים זהו ברכה ויאמר להם אלהים זהו הצידי ור' אלעא הוא כמ"ש ר' יוחנן בסנהדרין דנ"ו ע"ב שאמר על הברייתא דת"ר ז' מצות נצטוו בני נח וכו' מנה"מ שאר"י ניצו ה' אלהים על האדם וכו'.

ושו"ר בס' עין יוסף על מדרש תנחומא דפ' ויברך וכו' ויאמר וכו' שאמר בפ' ויאמר וכו' שהוא ברכה וצידי ע"ש, אבל ק' לפי"ז לת"ק דמתני' הא כתיב פרו ורבו לשון רבים, וי"ל כמ"ש החזקוני בפ' וירא ע"פ כו משחיתים אנחנו וכו' וז"ל בכל שליחות המלאכים כתיב לשון יחיד שוב אשוב ויאמר המלט וכו' וכאן כתיב לשון רבים פי משחיתים וכו' אלא פינו דבהפקה פתב לשון יחיד מצי למימר נמי לשון רבים עכ"ל: ומהרש"א ז"ל הקשה עליו מהא דאמרו התוס' בפ' הפועלים ד"ה דאזיל מיכאל בהדיה לשניבניה ללוט וכו' הק' הר"א הא משמע מהא ששניהם הצילוהו שנא' ויחזקו האנשים וכו' ויוציאוהו וינחהו וכו' עכ"ל ומאי מקשה הר"א הא פינו דכתיב ויאמר המלט וכו' מצי למכתב נמי לשון רבים, ונ"ל פינו דהמשחית אינו יכול להשחית עד אחר שניציל המציל את לוט שנא' כו לא אוכל לעשות דבר תלה הכתוב השחתה נמי במלאך המציל עכ"ל, והנה פנראה שפעלם מן מהרש"א ז"ל דברי בראשית רבה פ' וירא וז"ל ויחזקו האנשים וכו' מי הנה זה רפאל אתיבון והא כתיב ויוציאוהו וינחהו וכו' וכתיב ויהי פהוציאם אותם וכו'.

א"ל קרא דבתריה ויאמרו המלט און כתיב פאן אלא ויאמר המלט עכ"ל, וכתב החזקוני לא על דידיה הקו' הוא הביא מן המד' הנז' והתוס' תירצו תי' אחר: ומ"מ לפי המד' אם פתוב בענין לשון רבים ואח"כ פתב לשון יחיד עליו יש לסמוך אין בפלל אלא מה שבפרט וכ"ן הקא דמתחלה כתי' פרו ורבו לשון רבים ואח"כ פתיב וכבשה לשון יחיד עליו לסמוך האיש מצונה על פר"ו ולא האשה ובפרט שפתוב לשון ברכה ולשון ציווי אמרינו דפרו ורבו לברכה נאמר בלשון רבים אבל הציווי גילה לנו ממלת וכבשה לשון יחיד איש דרכו לכבוש כמ"ש שם בגמ' ובבני נח דכתיב פרו ורבו בלשון רבים היינו לברכה, ועוד דהא כתיב ויברך אלהים את נח ואת בניו ולהם נתתיחזד הברכה ולא לנשיהם וע"ז אמר ג"כ נאמם פרו ורבו ולס' רב יוסף שאמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא אמר פרו ורבו ס"ל דת"ק לא יליף פריה ורביה מאדם אלא מבני נח דכתיב נאמם פרו ורבו וכהנהו תנאי בסנהדרין דנ"ו ע"ב דתנא דבי מנשה דיליף ז' מצות פלהו מבני נח ואדה"ר לא נצטוה על שום דבר וכן רבי יהודה שם שאמר לא נצטוה אדה"ר אלא על ע"ז בלבד וריב"ב אמר אף על ברכת השם וי"א אף על הדינין וא"כ פר"ו בנדאי ילפי מבני נח, וא"כ ת"ק דריב"ב נאמר דהכי ס"ל ומ"ש באדה"ר פרו ורבו היינו לברכה ולא למצוה וכמ"ש התוס' לשם ביבמות ד"ה ולא כתיב פרו וכו' מתירוצם משמע דרב יוסף ס"ל דת"ק דריב"ב לא יליף פר"ו מאדה"ר דאל"כ דר"ל דמ"ש פרו וכו' לא פתב לשון רבים אלא בשביל הברכה והא ג"כ גבי פרה ורבה הוא ברכה כמ"ש בסיום הפ' גוי וקהל גוים וכו'.

אֵלָא וּדְאֵי דְאָדָם הָא' לֹא נִצְטוּהּ בַּפ"ו בְּלֵל וְקָרָא דְפָרָה וְרָבָה הוּא מְצוּהָ וּבְרָכָה לַת"ק וּמְשׁוּם גִּילּוּי מְלִתָּא עַל פ' וְאִתָּם פָּרוּ וּרְבוּ דְבָנֵי נָח שְׁלֵא נֹאמַר דְּגַם הָאֲשֵׁה מְצוּנָה לְקָדָּה הִבִּיא הַפ' פָּרָה וְרָבָה דִּיעֲקֹב לֹמַר דַּפ' וְאִתָּם פָּרוּ וְכוּ' שֶׁהוּא בַל' רַבִּים דְּקָאֵי עַל נָח וּבְנָיו הַפְּתוּבִים בַּפ' וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֵת נָח וְאֵת בְּנָיו וְשֵׁם לֹא פְתִיב וְשִׁיחָם, וְתַלְמוּדָא שֶׁהִבִּיא פ' דְּבָנֵי נָח וְלֹא פ' דִּיעֲקֹב שֶׁהוּא ג"כ מְבַנֵּי נָח כַּמ"ש הַש"ס וְשֵׁם בְּסִנְהֶדְרִין וְהָרִי מִינָהּ שְׁנֵאמְרָה לְבָנֵי לַח שֵׁנֵא' וְאִתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר וְכוּ' מְשׁוּם שְׁפִסּוּק וְאִתָּם פָּרוּ וּרְבוּ קוּדָם וְעוּד אֲפִשְׁר דְּמִיעֲקֹב וְאִינְדָּה יִצְאֻ מִכָּל בְּנֵי נָח, וְעֵינֵי פְרִשְׁת דְּרָכִים שֶׁהָאֲרִיף בְּזוּהָ וְהִבִּיא רַב יוֹסֵף פ' זָה לְגִילּוּי מְלִתָּא וְזוּהָ דְנָא כַּמ"ש מְהַרְש"א ז"נ שֵׁם בִּיבְמוֹת שְׁאָמַר לְרִיב"ב פָּרָה וְרָבָה מְצוּהָ וְלֹא בְרָכָה כֹּן מְשִׁמַּע מְדַבְּרֵיו.

וְהוּא עֲצֻמוֹ אָמַר שֵׁם בַּח"א דְלִרִיב"ב הוּא בְרָכָה שֶׁהָרִי פְתִיב שְׁרָצוּ בְּאֲרָץ וְכוּ' וְא"כ גַּם ת"ק לֹא יִכְחִישׁ בְּזוּהָ וְא"כ שְׁפִיר הֶרְמֵב"ם ז"ל נִקְטַט פ' וְאִתָּם פָּרוּ וְכוּ' דְהֵנִי כַּפִּי רַב יוֹסֵף לַת"ק דְּהִלְכָה פְּנוּתִיהָ, וּמ"ש מְהַרְש"א ז"ל מְהֵא דְתַנּוּ בַר קַפְרָא דְסָבַר שֶׁהוּא בְרָכָה וְצִיּוּי, אוֹ כַּמ"ש רַב יוֹסֵף שֶׁהוּא בְרָכָה לְגַמְרֵי וְיִלְפִי מוֹאֲתָם פָּרוּ וּרְבוּ.

וְהִנֵּה רְאִיתִי לְהֶרֶב פְּנֵי דְוּד בַּפ' בְּרֵאשִׁית שֶׁכ' וְז"ל פָּרוּ וּרְבוּ וְתִימָא לִי עַל הָאֵי דְאָמְרִינֵן הָאִישׁ מְצוּנָה עַל פַּר"ו אֲבָל לֹא הָאֲשֵׁה וְהָא כְּתִיב פָּרוּ וּרְבוּ, וִי"ל הָא פְּתוּב בִּיעֲקֹב אֲנִי אֵל שְׂדֵי פָרָה וְרָבָה וְלֹא פְתִיב פָּרוּ וּרְבוּ, וְכַתֵּב רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה וְק' דְּמִשְׁמַע שֶׁהוּא ז"ל מְקַשָּׁה וּמְשַׁנֵּי מְדַנְפְּשִׁיָּה וְהָא תַלְמוּד עָרוּף בְּיַדֵּינוּ דְקָאָמַר רַב יוֹסֵף עַלִּיהָ דַּת"ק מְשׁוּם דְּכְתִיב אֲנִי אֵל שְׂדֵי פָרָה וְרָבָה וְלֹא פְתִיב פָּרוּ וּרְבוּ וְקָאָמַר הַש"ס גַּמִּי שֵׁם מְשׁוּם דְּכְתִיב וְכַבְּשָׁה לְשׁוֹן יַחֲזִיד עַכ"ל הֶרֶב הַנּוֹ'.

וְנִרְאָה לִי דְכַוְּנַת רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה ז"ל לְהַק' כְּקוּ' הַתּוֹס' שֵׁם בִּיבְמוֹת ד"ה וְלֹא פְתוּב פָּרוּ וּרְבוּ וְכוּ' וְהָא בְּאָדָם פְתִיב פָּרוּ וּרְבוּ נ' רַבִּים, וִי"ל שֶׁהוּא לְבְרָכָה וְלֹא לְמְצוּהָ עַכ"ל. אֲבָל הוּא ז"ל תִּי' פִּינֵן דְּמַצִּינוּ בְּמִקּוּם אַחַר לְשׁוֹן יַחֲזִיד לֹא אֵיכְפַת, וְכַמ"ש הַחֲזַקוּנִי שְׁפַתְבָּתִי לְעֵיל, וְעוּד נ"ל דְלִסְבְּרַת רַב יוֹסֵף פָּרוּ וּרְבוּ דְאָדָם הָא' וּפְרָה וְרָבָה דִּיעֲקֹב כְּוָלָם לְבְרָכָה וְלֹא לְמְצוּהָ וְלֹא הִבִּיא רַב יוֹסֵף רְאִיָּה מְפָרָה וְרָבָה אֵלָא לְגִילּוּי מְלִתָּא וְכַמּוֹ שְׁפַתְבָּתִי וְעוּד נ"ל לֹמַר דְּבִין לַר' אֲלֵעָא בִין לְרַב יוֹסֵף בִּין לַת"ק בִּין לְרִיב"ב כְּוָלָם מוֹדִים דְּפָרוּ וּרְבוּ דַּאדָּה"ר הִיא בְרָכָה וּמְצוּהָ וְקָרָא דְאִתָּם פָּרוּ וּרְבוּ דְבָנֵי נָח הוּא לְמְצוּהָ דְוָקָא וְחֲזַר ה' לְצוּוֹת לְנָח כְּדִי לְסַמּוּךְ לוֹ שְׁפִיכוֹת דְּמִים וְכַמ"ש הַש"ס, וְהַש"ס בְּסִנְהֶדְרִין שְׁאָמַר וְהָרִי פַר"ו שְׁנֵאמְרָה לְבָנֵי נָח וְלֹא הִבִּיא מְצוּהָ דְאָדָם ה"א מְשׁוּם דְּשֵׁם הַש"ס מְדַבֵּר בְּעַנְיֵן בְּנֵי נָח זָכַר מְצוּהָ זוֹ ג"כ שֶׁהִיא בְּבָנֵי נָח שְׁפָל אוּה"ע נְקָרָאִים עַל שְׁמָם, אֲבָל בְּנֵי דְאָדָם נִצְטוּהָ בַּה' וְהֶרְמֵב"ם ז"ל תַּפְס לְשׁוֹן וְהַש"ס מְשׁוּם דְּמִשְׁם לְמַדְנֵוּ כָּל מְצוּהָ שְׁנֵאמְרָה לְבָנֵי נָח וְלֹא נִשְׁנִית בְּסִינֵי לְיִשְׂרָאֵל נְאֻמְרָה וְלֹא לְבָנֵי נָח' וְלֹא דְבָרֵי הַש"ס בִּיבְמוֹת הֵייתִי מְפָרֵשׁ טַעְמָא דַּת"ק דְּקָאָמַר הָאִישׁ מְצוּהָ וְכוּ' מְשׁוּם מ"ש רַש"י בְּחַוְנָמֵשׁ ע"פ זָכַר וּנְקָבָה בְּרָאֵם וְלִהְלֵן הוּא אוֹמַר וַיִּקַּח אַחַת מִצְלַעוֹתָיו מִדְּרִשׁ אֲגֻדָּה שְׁנַבְרָאוּ שְׁנֵי פְרָצוּפִים בְּרִיָּה כַּא' וְאַח"כּ חֲלָקוּן וּפְשׁוּטוֹ שְׁנַבְרָאוּ שְׁנֵי הֵם בְּיוֹם שְׁשִׁי וְלֹא פִי' לָהּ כִּי צִד וּפִי' לָהּ בְּמִקּוּם אַחַר עַכ"ל א"כ לְפִי דְבָרֵי ת"ק סָבַר שְׁנַבְרָאוּ שְׁנֵי פְרָצוּפִים וְאַח"כּ חֲלָקוּן וְאַזּוּ הָאֲשֵׁה לֹא הֵייתָה בְּצִיּוּי שְׁאָמַר ה' בַּפַּר"ו וְאֵע"ג דְּכְתִיב וַיֹּאמֶר לְהֵם אֱלֹהִים פָּרוּ וּרְבוּ.

היינו של שם העתיד ופי' להם עליהם ופי' ברכה וציווי לאדם לבדו, וא"ת פיון שצינה אדם וצונה אדם לאשתו אח"כ וכמ"ש בפעין הדעת שעדיין לא נבראת האשה פשצינה האדם ואף על פי כן נתחייבה: שאני התם שנתחייבה הוא משום שמעברת אותו ע"ד קונו וכמו הנחש אעפ"י שלא נצטונה, ולס' ריב"ב ס"ל שגבראו ונחלקו שניהם ביום ששי ואח"כ פי' כיצד בריאתו ועל שניהם הוא אומר פרו ורבו ודו"ק: הלכות מילה פ"ג הל' ד' המל את הגרים מברך למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית עכ"ל וכתב הרב פס"ק משנה ז"ל וז"ל ומה שתקנו בה להטיף וכו' לפי שיש כמה גרים שהם נמולים ועיקר מילתו היא הטפת דם וכו' עכ"ל, משמע דאם נתגזיר והוא מהול צריך לברך, והא פתב הרמב"ם בהל' ו' גר שנתגזיר והוא מהול אין צריך לברך, ע"כ שמעתי מק'.

ונ"ל מ"ש הכ"מ תקנו לכולם פן אינו ר"ל גם הנמול צריך לברך אלא ר"ל קנו ברכה זו לשאינם נמולים לכלול גם הנמולים בטופת דם בלא ברכה: שם פ"א הל' ט' אפפ"י שקציצת נגע צרעת בלא תעשה אתי עשה דמילה ודחי ל"ת עכ"ל, וקשה הא במס' שבת דקל"ב ע"ב אמרו דצרעת יש בה עשה ולא תעשה, ועוד דבברייתא שם יליף מריבויי דבשר וירבא יליף מק"ו משבת, ועיין מה שכתבתי באנר"ך ע"ז במס' שבת שם: הלכות אישות פי"ב הל' ט' התנה עמה וכו' פבר פתבתי לפול גדול ע"ז בכתובות דף פ"ג ע"ש למי שירצה לחדד שכלו: שם פ"ט הל' י"ז העושה שליח לקדש וכו' נקרא רשע, וק' הא פתב בהל' פ"ו דנקרא רמאי, ואין לומר דשם איירי במעות ו והכא איירי במעות של חבירו דא"כ הו"ל גזל ואין אשה מתקדשת בגזל, ואם תקיפן על עצמו במלה המקח של משלח כמ"ש שם ואין לומר עוד דשם איירי בשלא פירש לו השדה וכאן איירו בפירש לו האשה או המקח, זה אינו: מב' טעמים, חדא דשם פתב שדה סתם וכאן נמי פתב אשה סתם ועוד דגם שם צריך לומר שדה פ' וכמ"ש מר"ן בח"מ סי' קפ"ג ובט"ז, ואין לומר עוד דכאן איירי במהפך קודם דא"כ לא פסק הרמב"ם מתני' דהאומר וכו'.

ועוד דלא בא לסתום אלא לפרש, ואפשר לומר דרשע ורמאי חדא היא וראייתו מדמייתי ה"ה דרב גידל דמהפך בארעא גבי האומר לשלוחו צא וקדש וכו' וקדשה לעצמו, והא דלא מקשה על ההוא עובדא דרבין חסידא ועובדא דרבה בב"ח מההיא דמהפך בחררה וכו' ה"ה דהנה מצי למיפרי אלא פריף על כל ענין בדדמי ליה, ושור"ר בס' ישא על רבינו ירוחם דפוס ליוורנו דף קמ"ט ע"א שהביא משם בית הלל שתיירן פן ע"ש, ומה שק' ני על בעל עצמות יוסף שחילק בין רשע לרמאי שור"ר ג"כ להרב ישא ברכה שהק' עליו ע"ש ואע"ג שהרב ישא ברכה דחה דברי בית הלל, טעמו הוא שדחה ולא תירוצו ושוב ראיתי להרב בית שמואל בא"ה סי' ל"ה שכתב וז"ל והרמב"ם ז"ל פתב שנקרא רשע ע"ש: פתב בס' המצות דמגילה דרבנן: וק' הא בש"ס בברכות די"ד ע"א אמרו שם הלל ומגילה מהו שיפסיק מי אמרינו ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא ומדקאמר הלל דוקא ולא מגילה ש"מ מגילה דאורייתא ויש ליישב ועוד ק' מפ' ד' דסנפה דמ"ג ע"א וכן מגילה והא פיון דרבנן אסרוה משום טלטול ס"ת בשבת הא אמרו במשנה בפ"ג דמגילה וינדבר משה וכו' מצותו וכו': הלכות איסורי ביאה פי"א ואם יש לה עד שלא נתניח וכו'.

במש' פתוב עדים ע"ש: שם וכ"ן קטן שְהִיָּה מְסִיחַ לְפִי תְנוּמוֹ וכו'. נִרְאֶה דְבִנְיָה קִטָּן אֵינְרִי
מִדְּהִבִּיא מַעֲשֵׂה הוּא וְאִמּוֹ אַח"ז וּמְקוֹמוֹ הוּא אַחַר שְׁפָחָה הַמְּסִיחָה לְפִי תְנוּמָה כְּמוֹ שְׁהִבִּיא
הַטּוֹר וְאִשְׁמַעֲיִנָּן הַרְמַב"ם ז"ל דְּלֹא תִימָא דְהַגּוֹי כְּמוֹ תִינּוֹק דְעֵלְמָא דְלֹא בְעֵינָן מְסִיחַ לְפִי
תְנוּמוֹ לְכַד פְּתַב דְבִנְיָה קִטָּן בְּעֵינָן מְסִיחַ לִפ"ת וּבְזֵה לִיכָא קו' עַל רַבִּינוּ: וְרִאֲיָה ע"ז מַה
שְׁלֹא הִבִּיא בְּנָה וְכַתֵּב מִשׁוּם דְהוּ"א דְנִקְא גְדוּלִים בְּעֵינָן מְסִיחַ לִפ"ת אֲבָל בְּנָה קִטָּן לֹא
בְּעֵינָן מְסִיחַ לִפ"ת וּבב"ת דָּף קי"ד פְּתַב מַעֲשֵׂה בְּתִינּוֹק א'.

ושו"ר לְהַרְבּ מְרַפְּכַת הַמְּשֻׁנָּה שֶׁכ' כְּעֵינָן זֶה ע"ש ודו"ק: